

УДК 336:658.1

Олександр Войціх

ЕКОНОМІЧНА ОЦІНКА СКЛАДУ СТРУКТУРИ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ ДП «УДЦТС «ЛІСКИ»

Трансформація економічної системи України дала можливість принципово по-новому підійти до розгляду економічної сутності фінансових ресурсів підприємств.

Ключові слова: фінансові ресурси підприємств, джерела формування, розподіл, використання.

Трансформация экономической системы Украины позволила принципиально по-новому подойти к рассмотрению экономической сущности финансовых ресурсов предприятий.

Ключевые слова: финансовые ресурсы предприятий, источники формирования, распределение, использование.

The transformation of the economic system of Ukraine has allowed a fundamentally new approach to the consideration of the economic substance of the financial resources of enterprises.

Keywords: financial resources of enterprises, sources of formation, distribution, use.

Постановка проблеми. Під час трансформацій економіки країни, фінансам підприємств стали властиві певні загальні та специфічні ознаки. Загальною ознакою фінансів підприємств є те, що вони виражають сукупність економічних (грошових) відносин, пов'язаних із розподілом вартості валового внутрішнього продукту. Специфічні ознаки фінансів підприємств виражають грошові відносини, що залежать від первинного розподілу вартості валового внутрішнього продукту, формування та використання грошових доходів і децентралізованих фондів [1].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Фінанси підприємств розглянуто у наукових працях Поддєрьогіна А. М., Білик М. Д. Фінансові ресурси, їх поняття, визначення, мету розглядали: Петик М. І., Загородній А. Г., Вознюк Г. Л. Дослідженню фінансового капіталу підприємств присвячено праці Воробйова Ю. М. Фінансам підприємств залізничного транспорту присвячено роботи Макаренка М. В., Колеснікової Н. М., Богомолової Н. І.

Метою статті є здійснення економічної оцінки складу структури фінансових ресурсів ДП «УДЦТС «Ліски».

Виклад основного матеріалу дослідження. Об'єктом фінансів підприємств є економічні відносини, пов'язані з рухом коштів, формуванням та використанням грошових фондів. Суб'єктами таких відносин можуть бути підприємства та

© *Войціх О. Ю., 2014*

організації, банківські установи та страхові компанії, позабюджетні фонди, інвестиційні фонди, аудиторські організації, інші суб'єкти господарювання, які є юридичними особами [2]. Фінансові ресурси підприємства становлять матеріальну основу фінансів та визначають його фінансовий потенціал. Разом з тим, процес формування, розподілу і використання фінансових ресурсів є об'єктом економічної оцінки, що розкривається в такій закономірній залежності: фінанси як система економічних відносин знаходить своє явне і конкретне вираження у фінансових ресурсах [3].

На цей час економічна наука має значну кількість визначень такого поняття як «фінансові ресурси», зокрема такі.

Фінансові ресурси – це всі грошові кошти підприємства, накопичені в процесі розподілу і перерозподілу валового внутрішнього продукту, акумульовані в цільових фондах і перетворені у відповідну матеріальну форму або призначені для здійснення визначених витрат [4]. Розмір фінансових ресурсів, що формується на рівні підприємства, визначає можливості здійснення необхідних капітальних вкладень, збільшення оборотних активів виконання усіх фінансових зобов'язань, забезпечення потреб соціального характеру. Тобто, фінансові ресурси визначаються і як грошові фонди цільового призначення, що формуються в процесі розподілу і перерозподілу суспільного продукту та використовуються у статутних цілях підприємства [5].

Фінансові ресурси залізничного транспорту становлять сукупність капіталу, майна, інших засобів, що відображені у грошовій формі, є в розпорядженні підприємств та структурних підрозділів залізниць та використовуються ними в процесі фінансово-господарської діяльності [6]. Також автори [4] визначають фінансові ресурси підприємства як власний, позичений та залучений грошовий капітал, що використовується підприємством для формування своїх активів і здійснення виробничо-фінансової діяльності. Тобто в даному визначенні капітал є вихідною базою для здійснення виробничо-господарської діяльності.

Враховуючи наведені визначення, можна сказати, що існують два основні підходи до визначення складу фінансових ресурсів підприємств. Перше: фінансові ресурси – це кошти (фонди, накопичення, нагромадження, доходи), наявні у розпорядженні держави і підприємств. Цієї точки зору дотримується більшість вчених економістів, зокрема О. Д. Василик [7], І. В. Зятковський [8]. В умовах ринкової економіки та з прийняттям Національних П(С)БО замість поняття «фінансові ресурси» дедалі частіше використовується поняття «капітал». Деякі науковці навіть ототожнюють фінансові ресурси і капітал, а іноді й підміняють одне поняття іншим. Так, Опарін В. М. вважає, що «фінансові ресурси – це сума коштів, спрямованих в основні та оборотні засоби підприємства» [9].

Таким чином, для здійснення своєї діяльності підприємство використовує активи, які мають бути профінансовані за рахунок джерел, що вказуються в правій частині бухгалтерського балансу – пасиві, який містить інформацію про джерела капіталу підприємства. Тобто, капітал – це об'єктивний фактор виробництва, частина фінансових ресурсів, які використовуються підприємством у своїй діяльності. Отже, капітал є перетвореною формою фінансових ресурсів. І тому ототожнювати поняття «фінансові ресурси» і «капітал» неможливо.

На нашу думку, різниця між капіталом і фінансовими ресурсами полягає в тому, що на будь-який момент часу фінансові ресурси більші або дорівнюють капіталу підприємства. При цьому, якщо «фінансові ресурси» дорівнюють «капіталу», то це означає, що у підприємства немає ніяких фінансових зобов'язань.

Під власним капіталом розуміють грошові кошти у вигляді чистого прибутку підприємства, амортизаційні відрахування, пайові внески або акціонерний капітал, одержаний в результаті першої емісії, які складають статутний фонд підприємства.

Враховуючи вищевикладене, можна зробити висновок про першу частини економічної оцінки, а саме, щодо формування фінансових ресурсів підприємства. Так, для ДП «УДЦТС «Ліски» фінансові ресурси за джерелами формування будуть мати такий вигляд (табл. 1).

Таблиця 1. Фінансові ресурси ДП «УДЦТС «Ліски» за джерелами формування

	За етапом формування	Джерела формування	Найменування	Для ДП «УДЦТС «Ліски»
ВНУТРІШНІ	ПОЧАТКОВІ / НАБУТІ	Власні	Чистий прибуток, амортизаційні відрахування, пайові внески або капітал, одержаний в результаті першої емісії, які складають статутний фонд підприємства	Присутні
		Залучені	Випуск цінних паперів, акцій, облігацій	Відсутні
ЗОВНІШНІ	НАБУТІ	Запозичені	Довгострокові та короткострокові кредити та ін. запозичення, майно, що підлягає грошовій оцінці та перебуває в оперативному розпорядженні підприємства у формі довірчого управління, оренди, лізингу	Відсутні

На формування та використання фінансових ресурсів підприємства, впливають різноманітні чинники, які по щодо суб'єкта підприємницької діяльності доцільно поділяти на внутрішні (несистематичні, що пов'язані безпосередньо з діяльністю окремого підприємства) та зовнішні (систематичні – не пов'язані).

До внутрішніх чинників належать:

- рівень досконалості фінансової структури підприємства;
- якість організації управління фінансовими ресурсами;
- налагодження роботи з посередницькими організаціями;
- забезпечення зв'язку збутової стратегії з виробничою;
- аналіз існуючого ринку продукції;
- загальна оцінка ефективності функціонування виробництва та узгодження його з фінансовим планом тощо.

До зовнішніх чинників належать:

- інфляція;
- зміна ціни на ресурси;
- зміна політичного курсу влади;
- зміна правового поля;
- стан розвитку фінансового ринку;
- стан економіки в цілому [10].

За використанням фінансові ресурси підприємства поділяють:

- на матеріалізовані фінансові ресурси (вкладені в основні засоби, запаси, виробництво, готову продукцію, тощо);
- грошові фінансові ресурси (грошові кошти та їх еквіваленти)» [11].

Використання фінансових ресурсів досить часто напряму пов'язано з джерелами їх формування. Формування основних фондів на підприємствах, що створюються,

відбувається за рахунок основних засобів, які є частиною статутного фонду. У момент придбання основних фондів і прийняття їх на баланс фірми величина основних фондів кількісно співпадає із вартістю основних засобів. У міру участі основних фондів у виробничому процесі їх вартість роздвоюється і одна її частина, рівна зношенню, переноситься на вироблену (готову) продукцію, друга – відображає залишкову вартість діючих основних фондів.

Зношена частина вартості основних фондів, перенесена на готову продукцію, у міру реалізації останньої поступово нагромаджується в грошовій формі у спеціальному амортизаційному фонді. Даний фонд формується завдяки щорічним амортизаційним відрахувань і використовується для простого і частково – розширеного відтворення основних фондів. Використання амортизаційних відрахувань на розширене відтворення основних фондів зумовлене специфікою їх нарахування і витрачання: нараховується вона протягом всього нормативного строку служби основних фондів, а необхідність в її витрачанні настає лише після фактичного їх вибуття. Тому до моменту заміни вибувших із експлуатації основних фондів нарахована амортизація є тимчасово вільною і може використовуватися як додаткове джерело розширеного відтворення.

Оборотні засоби – це сукупність оборотних виробничих фондів і фондів обігу підприємства, відображених у грошовій формі. Вони включають у свій склад виробничі запаси, залишки незавершеного виробництва і витрати майбутніх періодів. Спожиті у процесі виробництва оборотні фонди вступають в сферу обігу в товарній формі (у вигляді готової продукції на складі і у відвантаженні), яка потім у міру реалізації готової продукції переходить у грошову (грошові засоби в розрахунках, грошові засоби у касі фірми і на її рахунках в банку). Товарна і грошова форми ресурсів, які перебувають в сфері обігу, відносяться до фондів обігу.

Для забезпечення неперервного процесу виробництва і реалізації продукції кожне підприємство повинно мати одночасно і оборотні виробничі фонди і фонди обігу. Тому у момент введення в експлуатацію воно має потребу в такій величині грошових засобів у складі сформованого статутного фонду, яка б забезпечила йому придбання матеріальних оборотних фондів і була достатньою для обслуговування процесу виробництва і реалізації продукції. Для формування оборотних засобів підприємство використовує як власні, так і залучені ресурси. Власні засоби відіграють головну роль в організації кругообігу фондів, оскільки підприємства, які працюють на засадах комерційного розрахунку, повинні мати певну майнову і оперативну самостійність з тим, щоб вести справу рентабельно і нести відповідальність за прийняті рішення. Разом з тим залучення позикових засобів також досить важливе, оскільки скорочує загальну потребу господарства в оборотних засобах, стимулює прагнення до ефективного їх використання. Щодо вибору джерела формування фінансових ресурсів, зокрема під час розгляду таких джерел як залучені і запозичені, на нашу думку, визначальним під час вибору повинні бути цілі фінансування, а також формування для визначеного підприємства об'єктивної оцінки ефективності використання фінансових ресурсів підприємства.

В умовах планової економіки фінансування інновацій здійснювалось за рахунок бюджету, цільових фондів і власних коштів підприємства.

В умовах ринкової економіки кількість джерел фінансування інновацій значно збільшилась, серед яких основними можна вважати:

- бюджетні асигнування (державні та місцеві);
- кошти спеціальних позабюджетних фондів;

- власні кошти підприємства (прибуток, амортизаційні відрахування);
- кредитні ресурси державних інвестиційних банків;
- фінансові ресурси спеціалізованих кредитно-фінансових інститутів – інвестиційних фондів та компаній, фінансових компаній, інвестиційних відділів, комерційних банків, страхових компаній, пенсійних фондів;
- іноземні інвестиції промислових та комерційних фірм.

Відповідно до наведеного аналізу [6], то автори, із можливих джерел фінансових ресурсів інвестиційної сфери на залізничному транспорті, виокремлюють такі:

- фінансування за рахунок власних коштів (прибуток або амортизаційні відрахування);
- ресурси кредитних організацій;
- залучення іноземних інвестицій;
- державне фінансування.

Для підприємств залізничного транспорту, в тому числі і для ДП «УДЦТС «Ліски» обсяги фінансових ресурсів для інвестиційної діяльності мають бути значними.

Так, учений Воробйов Ю. М. [12] вважає, що для здійснення інвестиційної діяльності, особливо при масштабних інвестиційних проектах, суб'єктам господарювання доцільно створювати відповідні фінансові фонди або фонди фінансових ресурсів, що дозволяє концентрувати необхідний обсяг фінансових коштів на найбільш важливих напрямках фінансово-господарської діяльності. Разом з тим, фінансування за рахунок власних коштів видається досить сумнівним, оскільки прибутковість підприємств залізничного транспорту вкрай низька, а також наголошується, що за умов реформування залізничного транспорту, важливим є поєднання різних форм фінансування, диверсифікація джерел фінансування. Враховуючи принцип циклічності інвестиційної діяльності, що відповідно до твердження [12] сприяє формуванню фондів фінансових ресурсів, а також підхід до формування необхідної величини прибутку [13] процес інвестування для ДП «УДЦТС «Ліски» може мати послідовність подану на рис. 1. Таким чином щодо другої частини економічної оцінки – використання фінансових ресурсів ДП «УДЦТС «Ліски» можна зробити такі висновки. Однією із найважливіших ознак фінансових ресурсів ДП «УДЦТС «Ліски» є їх цільове призначення, їх використання залежать від джерел формування. Також, аналізуючи елементи, що формують загальну суму фінансових ресурсів, то можна зробити висновок, що не всі вищенаведені елементи можуть постійно відноситись до фінансових ресурсів ДП «УДЦТС «Ліски». Як підприємство залізничного транспорту ДП «УДЦТС «Ліски» потребує значних обсягів фінансових ресурсів для інвестиційної діяльності. Фінансування за рахунок власних коштів сумнівне, оскільки прибутковість підприємства низька, а враховуючи реформу залізничної галузі, важливим є поєднання різних форм фінансування, диверсифікація джерел фінансування. Що ж стосується третьої складової економічної оцінки – розподілу фінансових ресурсів підприємства, слід зазначити, що розподілом фінансових ресурсів загалом можна назвати процес визначення пропорцій щодо скерування фінансових ресурсів підприємства на формування додаткових активів та інші потреби, що забезпечуватимуть його розвиток у майбутньому.

Зокрема у розподілі фінансових ресурсів ДП «УДЦТС «Ліски» можна виокремити три напрями:

- 1) покриття витрат підприємства (фонд відшкодування);

- 2) розвиток матеріально-технічної бази підприємства (фонд споживання);
- 3) збільшення власного капіталу (фонд нагромадження).

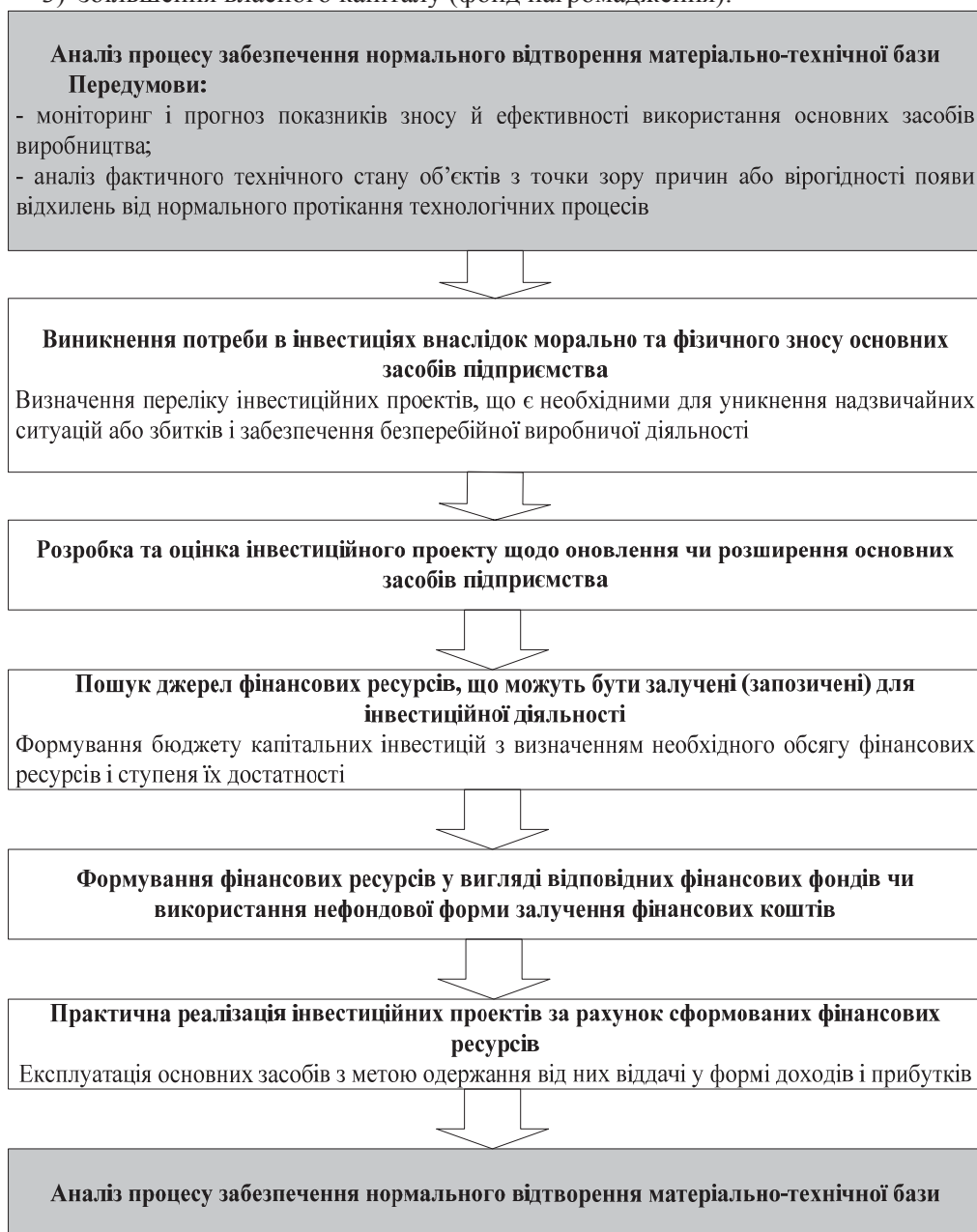

Рис. 1. Циклічність процесу інвестування ДП «УДЦТС «Ліски»

Висновки та пропозиції. Враховуючи низьку прибутковість підприємства, а також те, що при розподілі фінансових ресурсів до фонду розвитку спрямовуються досить незначні фінансові ресурси, для ДП «УДЦТС» постає нове завдання, а саме: розробка методичних підходів щодо збалансування управління власними та залученими фінансовими ресурсами, що зокрема базуватиметься на розробці та

застосуванні критеріїв першочерговості оновлення основних засобів, а також розрахунків необхідності залучення фінансових ресурсів, їх джерел та величини.

ЛІТЕРАТУРА

1. Балабанов А. И., Финансы. – СПб.: Изд-во «Питер», 2000. – 192 с.
2. Поддєрьогін А. М. Финанси підприємств / А. М. Поддєрьогін, М. Д. Білик, Л. Д. Буряк, Г. Г. Нам та ін.; Кер. кол.авт. і наук. ред. проф. А. М. Поддєрьогін. – 5-те вид., перероб. і доповн. – К.: КНЕУ, 2004. – 546 с.
3. Петик М. І. Економічна суть і призначення фінансових ресурсів у забезпеченні господарської діяльності суб'єкта господарювання. [електронний ресурс]. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського. Офіційний веб-сайт. – Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum-/Arper/2008_4_1/35.pdf
4. Загородній А. Г., Вознюк Г. Л. Фінансовий словник. – 3-тє вид., випр. та доп. – К.: Т-во «Знання», КОО, 2000.
5. Воробйов Ю. М. Фінансовий капітал підприємницьких структур в умовах ринкової трансформації економіки: автореф. дис. д-ра екон. наук: 08.04.01 / Київський національний університет ім. Тараса Шевченка. – К., 2003.
6. Макаренко М. В., Колеснікова Н. М., Богомоллова Н. І. та ін. Основи управління фінансами залізничного транспорту. – К.: ДЕДУТ, 2012. – 340 с.
7. Василик, О. Д. Теорія фінансів: Підручник / О. Д. Василик. – К.: НІОС, 2000. – 416 с.
8. Зятковський І. В. Теоретичні засади фінансів підприємства / І. В. Зятковський // Фінанси України. – 2000. – № 4. – С. 25.
9. Опарін В. М. Фінанси (Загальна теорія): Навчальний посібник – 2-ге вид., доп. і перероб. / В. М. Опарін. – К.: КНЕУ, 2001. – 240 с.
10. Кірейцев Г. Г. Фінанси підприємств. – Житомир: Вид-во ІТІ, 2002. – 269 с.
11. Партин Г. О. Фінанси підприємств: Навчальний посібник / А. Г. Загородній, Г. О. Партин. – Львів: ЛБІНБУ, 2003. – 265 с.
12. Воробйов Ю. М. Роль фінансових ресурсів суб'єкта підприємництва: [електронний ресурс]. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського. Офіційний веб-сайт. – Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Nvfbi/2011_3/02.pdf
13. Жукова Г. В. Науково-методичне забезпечення економічного розвитку підприємств промислового залізничного транспорту: автореф. дис. к. е. н.: 08.00.04 / Жукова Г. В. – К., 2012. – 23 с.